

Maatregelen in bossen doen meer kwaad dan goed

De (concept) Bossenstrategie beoogt het “revitaliseren en klimaat-robuust maken” van de bossen in Nederland. Dit zijn containerbegrippen waar niemand tegen kan zijn.

De belangrijkste maatschappelijke bosfuncties, zoals recreatie/volksgezondheid, biodiversiteit/natuurlijkheid, en CO₂-binding, zijn er echter niet mee gebaat.

Voorziene maatregelen

In de Bossenstrategie van het ministerie van LNV worden maatregelen bepleit om bos te revitaliseren, klimaat-robuust te maken, en wordt in weerwil van de gestelde ambities aan traditionele houtteelt prioriteit gegeven. Toestaan van vlaktekop tot een oppervlakte van 0,5 hectare en bodembewerking zijn de meest flagrante aanbevelingen (Rabbinge et al, 2020).

Die maatregelen leiden echter tot:

- verlies aan biodiversiteit en natuurlijkheid (door toegepaste vlaktekop en aanplant van exoten);
- mobilisatie van gebonden CO₂ (door vlaktekop en bodembewerking);
- verminderde bodemvruchtbaarheid en vochthoudend vermogen (door versnelde afbraak van humus en uitspoeling van mineralen);
- lagere recreatiewaarde (door vernietiging van het bosdecor);
- verminderde klimaat-robustheid (door homogenisering van bospercelen), en
- negatieve exploitatiesaldi (hoge kosten bij lage opbrengsten, onnodige subsidie blijft noodzakelijk).

(NB. Vlaktekop is - in samenhang met de schadelijke bodembewerking - uitsluitend noodzakelijk voor het verjongen van grove dennen. Juist *díe* boomsoort leidt echter tot de sterkste bodemverzuring en tot verhoging van het brandrisico.)

De Bossenstrategie bepleit tevens

- grootschalig onderplanten van bos met op groeisnelheid geselecteerd bosplantsoen (dus niet geselecteerd op droogtetolerantie en hitte);
- het verjongen van het bos met uitheemse boomsoorten (zonder daarvoor eerst het overlevingssucces en de mogelijke verdringing van inheemse soorten af te wachten);
- het strooien van steenmeel (met onbekend lange-termijn effect terwijl de grootste klimaatverandering nog moet komen).

Deze dure maatregelen zijn uitsluitend nuttig voor de houtteelt (niet voor alle andere maatschappelijke functies van bossen), en zelfs daarvoor twijfelachtig (Kuper & Arnolds, 2021). Tenminste, als het klimaat stabiel blijft. Maar het klimaat verandert. En we weten niet precies hoe. We weten niet welke boomsoorten er over vijftig tot honderd jaar in het Nederlandse klimaat kunnen overleven.

In tegenstelling tot wat de adequate ambities beogen is de Bossenstrategie voornamelijk gericht op “bos bouwen” ten behoeve van de houtteelt. Niet op “bos beheren” gericht op de biodiversiteit, klimaatdoelstellingen, en de recreatie/volksgezondheid.

Nuttige maatregelen

Met betrekking tot het revitaliseren refereert de Bossenstrategie selectief aan het rapport “Revitalisering Nederlandse bossen” (Unie van Bosgroepen et al, 2020). In dat rapport wordt aangegeven wat vooral moet worden gedaan om de vitaliteit van het bos te versterken. Dat is onder meer:

- meer ruimte bieden aan natuurlijke processen;
- de biodiversiteit versterken;
- het vochthoudend vermogen vergroten;
- het beschermen en vergroten van de nutriëntenbeschikbaarheid;
- het behouden en versterken van het bosmicroklimaat;
- het verlagen van het risico op brand- en stormschade;
- het verhogen van het aandeel oude, aftakelende bomen en het volume dood hout.

Deze maatregelen zijn strijdig met de in de Bossenstrategie voorziene maatregelen, maar sluiten naadloos aan bij de natuurlijke processen die spontaan in bossen optreden. Gratis.

De natuurlijke processen resulteren in:

- permanente bosbedekking (gevolg: behoud van bosmicroklimaat, van gebonden CO₂ en mineralen in de bodem, betere vochthuishouding, grotere belevingswaarde);
- verloofing (gevolg: remming van de bodemverzuring, lager brand- en stormrisico, grotere natuurwaarde);
- ouder worden van bomen en bos (behoud en toename van biodiversiteit en recreatiewaarde).

De Bossenstrategie zwijgt over het inzetten van natuurlijke en spontane processen in het bestaande bos, kortom over “bos beheren”, om daarmee de gestelde ambities te bereiken. Bos beheren door gebruik te maken van de natuurlijke processen wordt al door veel bouseigenaren toegepast onder de naam van natuurvolgend bosbeheer en Pro Silva bosbeheer. Informatie daarover is ruimschoots voor handen. Zie www.natuurvolgendbosbeheer.nl of <https://knbv.nl/commissies/pro-silva/>.

Financiële gevolgen

Voor geen enkele van de revitaliseringsmaatregelen in de Bossenstrategie is een kosten/batenanalyse gemaakt, net zo min als dat gedaan is voor de teelt van hout op basis van vlaktekop-exploitatie. Zonder blikken of blozen worden de benodigde middelen tot 2050 op € 1,5 miljard geraamd.

Dat bedrag komt bovenop de - overigens overbodige - subsidie ten behoeve van reguliere bosexploitatie. Bij voortzetting van houtteelt op basis van vlaktekop zal daar tot 2050 circa € 0,5 miljard subsidie voor nodig blijven.

De gratis verkregen resultaten die voortvloeien uit het gebruik van de natuurlijke/spontane processen – zoals natuurvolgend bosbeheer en Pro Silva beheer - worden in de Bossenstrategie niet besproken.

Conclusies

De in de Bossenstrategie beoogde revitaliseringsmaatregelen en vlaktekop leiden niet tot de gestelde ambities. De biodiversiteit en het volume opgeslagen CO₂ nemen af, de bodemvruchtbaarheid vermindert, de recreatieve waarde van het bos daalt, de kosten nemen disproportioneel toe, het geproduceerde hout wordt onbetaalbaar.

Er wordt in de Bossenstrategie op geen enkele manier ingespeeld op de natuurlijke processen die gratis bijdragen aan het bereiken van de beoogde doelen, zoals natuurvolgend bosbeheer en Pro Silva beheer.

De angst voor klimaatverandering wordt misbruikt om werkzaamheden in het bos uit te gaan voeren die uitsluitend gericht zijn op het behoud van omzet bij bosbouwaannemers, tegen buitenproportionele kosten en met grote kans op mislukking.

Aanbevelingen

Stop de kunstmatige revitaliseringsmaatregelen en de houtteelt op basis van vlaktekop-exploitatie.

Laat de natuurlijke processen het werk doen, zowel bij de revitalisering als het reguliere beheer.

Leg het accent in de Bossenstrategie op “bos beheren” in plaats van op “bos bouwen” door natuurvolgend bosbeheer of Pro Silva beheer als standaard beheervorm voor te schrijven.

Referenties

- Kuper, J.H. en E. Arnolds, 2021. *De bossen van Son en Breugel. Een herbezinning op het beheer.*
- Ministerie van LNV/Interprovinciaal Overleg, 2020: *Bos voor de toekomst. Uitwerking ambities en doelen landelijke Bossenstrategie en beleidsagenda 2030.* Publicatie-nr. 1120-001.
- Rabbinge, R., et al., 2020: *Ecologische effecten van vlaktekop op de kwaliteit van bosesystemen.* Onderzoek in opdracht van Stichting NatuurAlert Nederland naar aanleiding van de Bossenstrategie van het ministerie van LNV.
- Unie van Bosgroepen/Probos/Staatsbosbeheer, 2020. *Revitalisering Nederlandse bossen.*

Jaap Kuper, 24 mei 2022.